

Hvad er pædagogisk lærerfaglig autoritet?

Af: Thorkild Thejsen

Pædagogisk lærerautoritet er at kunne praktisere dialogisk undervisning, siger en af forfatterne i ny bog. God undervisning kræver tillidsbaseret autoritet, siger en anden. Omkostningerne ved opgøret med autoriteter har oversteget den frisættende gevinst, siger en tredje.

Fakta

Titel

Læreren som autoritet

Forfatter

Peter Brodersen, Per Fibæk Laursen, Carsten Fogh Nielsen, Dorte Ågård

Pris

200

Sider

160

Forlag

Hans Reitzels Forlag

At være lærer med autoritet er ikke det samme som at være en autoritær lærer. At have autoritet betyder, at man evner og har mulighed for at påvirke og styre, så noget og nogen udvikles, vokser og trives. Det betyder også, at andre anerkender og respekterer autoriteten.

At være autoritær betyder, at man uden sagligt grundlag og forklaring forlanger, at andre lystrer. Respekten for det autoritære er ikke ægte, men bygger på frygt for straf.

Autoritet i skolen er baseret på en stiltiende forudsætning om, at eleverne skal føres ind i sagsforhold, som samfundet har defineret gennem lovgivning. Men i åbne, demokratiske samfund er der grænser for lærerens styring, skriver bogens redaktør, Peter Brodersen. Gennem undervisningen skal eleverne føres så tilpas langt, at de lærer selv at gå videre, og den faglige og sociale vejledning skal tilpasses, så friheden til at kunne udvikle selvstændig individualitet ikke tages fra eleverne. Det er i dette pædagogiske paradoks mellem styring og frihed, læreren skal finde, udvikle og tilpasse sin autoritet. Det er her, hun møder alle dilemmaerne - og dilemmaer kan hverken løses eller opløses, de skal håndteres. Det handler denne fine lille bog om.

I tre kapitler diskuterer forfatterne autoriteten i lærerens *faglige handlinger*, i *tillidsskabende handlinger* og i *handling, hvor der udøves myndighed*. Hvert kapitel indledes med en case fra skolen, og ambitionen er at præsentere analysebegreber og pege på mulige handlinger.

Per Fibæk Laursen undersøger faglig autoritet, som han analytisk deler op i to: det undervisningsfaglige og det pædagogisk-faglige. Eller som han også siger: "at kunne sine fag" og "at kunne lære fra sig".

De sidste noget forenklede kategorier bløder han heldigvis straks op: At en cand.mag. i dansk "kan sit fag", kan betyde, at han ved en masse om nye litteraturvidenskabelige teorier. Til gengæld ved han måske intet om begynderlæsning og børnelitteratur. Og undervisningsfaglig kunnen, der giver læreren autoritet, må først og fremmest omfatte det, skolens undervisning handler om.

Kernen i rationel lærerfaglig autoritet er, siger Fibæk Laursen, at læreren "har gode grunde til sine handlinger". Selv om han ikke begrundet, at den ene gruppe skal fremlægge før den anden, eller at det er korrekt, at Christian den 4. døde i 1648, er hans handlinger rationelle. Han *kan* give gode grunde, hvis han bliver spurgt eller reflekterer over, hvorfor han gør og siger, som han gør.

Det er dræbende for undervisningen og udtryk for mangel på lærerautoritet, hvis trivielle småting og ukontroversielle faglige sandheder hele tiden bliver draget i tvivl og skal diskuteres, siger Fibæk Laursen. Men "det er vigtigt, at eleverne bliver opdraget til at tvivle om det, der er god grund til at tvivle om". Læreren viser sin tillid til elevernes evne til at tænke og gå i dialog ved at vise sin egen tvivl.

Med afsæt i diskussioner om hverdagspraktiske udfordringer og dilemmaer undersøger Fibæk Laursen derefter, hvad empirisk forskning siger om undervisningsfaglig og pædagogisk autoritet, og advarer imod at tro, at kernen i den pædagogiske del af undervisningskompetencen er at kunne planlægge og evaluere. Det kan man ellers få indtryk af i mange grundbøger om didaktiske teorier og

modeller, mener han. Men det centrale er, hvad læreren foretager sig i klassen sammen med eleverne, hvor der lyttes, besluttet og improviseres. Pædagogisk lærerautoritet er at kunne praktisere dialogisk undervisning.

I bogens andet kapitel skriver Carsten Fogh Nielsen om autoritet gennem tillid. Hans afsæt er sociologen Max Webers klassiske definition af autoritet som lederskab, følgeskab og legitimitet. Herefter præsenteres tre dimensioner som centrale for forståelsen af tillidsbaseret lærerautoritet: K.E. Løgstrups analyse af tillid som et almenmenneskeligt, naturligt vilkår. Social tillid som den tillid, borgerne i et samfund har til andre og til sociale og politiske institutioner. Social tillid, der altså ikke er naturgivet, men en præstation, der opbygges over tid. Med udgangspunkt i Louise Klinges arbejde fokuserer han til sidst på den personlige tillidsrelation mellem lærer og elev.

Hele tiden med tråde til en case om et forløb i en 9. klasse undersøger Fogh Nielsen så, hvordan man udvikler tillidsbaseret lærerautoritet. Den enkelte lærer og hele lærerprofessionens bidrag er afgørende, men det er samtidig helt afhængigt af politikeres, forældres og andres medvirken. Og – vigtigt – selv politiske indgreb, der angiveligt sigter mod at øge tilliden til lærerne, kan nogle gange have modsat effekt, ligesom legitime politiske ønsker om styring, kontrol og gennemsigtighed kan underminere tillidsbaseret lærerautoritet.

Dorte Ågård skriver om autoritet gennem myndighed. Hendes afsæt er, at mange lærere er usikre på egen autoritet. Mange små og store udfordringer med elevernes adfærd skal håndteres og styres af en styrende lærer, og det kræver løbende interventioner og korrektioner at få aktiviteterne i klassen til at fungere. Lærers usikkerhed er farlig, mener Ågård. Ja, det kan bogstavelig talt give ondt i maven at skulle bestemme over 25 urolige børn, hvis man ikke er sikker på, at man har lov til det. Med afsæt i tre typer læreranfægtelser diskuterer hun udfordringerne: "Har jeg lov at bestemme?", "Er mine normer de rigtige?" og "Bliver jeg nu upopulær?"

Dansk pædagogik har ikke et opdateret og troværdigt autoritetsbegreb efter opgøret med den uvenlige autoritære pædagogik, siger hun og sætter spørgsmålstejn ved, "om omkostningerne ved autoritetsopgøret har oversteget den frisættende gevinst". De eksistentielle belastninger er blevet for store, og vi er dårligt rustede til at håndtere situationer, der kræver kollektiv tilsidesættelse af individuelle behov.

Ågård henviser til sociologiske, psykiatriske, filosofiske og politiske perspektiver. Men det forekommer mig, at hun lidt for ofte glemmer pædagogikken og skolens formål undervejs. Og det lyder mest som et politisk krav, når hun refererer til "behov for en ny fasthed, tydelighed, voksenansvar og autoritet i opdragelsen" og "samfundsetisk villighed til at være normative i en tid med klimaproblemer og andre truende samfundsproblemer".

Jeg afviser bestemt ikke det hele, men i skolen skal alt altså ses i et pædagogisk perspektiv, og det bliver utydeligt, når Ågård advarer mod "hele tiden at argumentere og give forklaringer på, hvorfor eleverne skal det ene og det andet". Det kan give eleverne indtryk af, at lærers krav er til forhandling, mener hun.

Ja, det er vigtigt med tydelighed. Men det udelukker *ikke* forklaringer og argumenter. Og det skal der arbejdes med i skolen. Se dette eksempel: Lad være med at sige "Det er ikke smart, at du er på Facebook", advarer Ågård. Sig hellere: "Når du overtræder spillereglerne, må du aflevere din mobil til mig".

Hov, der var jo både forklaring, tydelighed og konsekvens. Sprogtonen og kropssproget må man selv forestille sig, men jeg er helt enig.

Ågårds kapitel er et godt oplæg til refleksion og diskussion. Men det er mere mening end analyse, når hun påstår, at lærerrollens autoritet "i sin kerne handler om at være i stand til at sige *nej*".

Læs bogen, undersøg og diskutér, hvad der er pædagogisk lærerfaglig autoritet, og hvad der måske er tidsånd om lyst til en stærk (h)ånd.

Kompagnistræde 34, 1208 Kbh K,
tlf 3369 6300, folkeskolen@folkeskolen.dk